EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 9. 7. 2025
COM(2025) 366 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Hodnotenie akcie na podporu značky „Európske dedičstvo“ 2018 – 2024

{SWD(2025) 176 final}

1. Úvod

Značka „Európske dedičstvo“ bola zavedená v roku 2011 ako európska iniciatíva s cieľom zviditeľniť spoločné európske kultúrne dedičstvo a podporiť silnejšie povedomie o európskej identite. Cieľom tejto iniciatívy bolo spojiť európske publikum, najmä mladých ľudí, podporou uznania národných aj európskych hodnôt a dejín. Hlavným cieľom značky „Európske dedičstvo“ bolo posilniť európsku identitu zdôraznením spoločných historických udalostí a kultúrnych hodnôt. Predstavením lokalít kultúrneho dedičstva národného a európskeho významu iniciatíva zdôraznila, že európsku identitu formujú tak jednotlivé národné dejiny, ako aj spoločné európske skúsenosti. Cieľom značky „Európske dedičstvo“ bolo tiež podporiť medzikultúrny dialóg, posilniť rešpektovanie rôznych kultúr a vytvoriť platformu na vzájomné porozumenie. Ďalším významným výsledkom značky „Európske dedičstvo“ bolo zviditeľnenie lokalít kultúrneho dedičstva, ktoré formovali európske dejiny a kultúru. Očakávalo sa, že mnohé z týchto lokalít, ktoré sú v rámci európskeho kultúrneho cestovného ruchu často nedostatočne uznávané, sa zviditeľnia, čím sa prispeje k ich zachovaniu a podporia sa ako vzdelávacie platformy. Cieľom tejto iniciatívy bolo tiež prilákať širšie publikum, podporiť miestnu hrdosť, cestovný ruch a hospodárstvo. Značka „Európske dedičstvo“ sa zamerala na zapojenie mladých ľudí prostredníctvom inovatívnych vzdelávacích zdrojov, workshopov a výstav, aby im pomohla lepšie pochopiť spoločné dejiny a hodnoty Európy. Mladí Európania tak získali vzťah k bohatému dedičstvu svojho kontinentu.

V rámci hodnotenia značky „Európske dedičstvo“, ktoré vychádza zo spätnej väzby od zainteresovaných strán a z teoretického výskumu, sa hodnotí pokrok dosiahnutý v druhej fáze (2018 – 2024) a nadväzuje na predchádzajúce hodnotenia. Jeho cieľom je zlepšiť účinnosť a vplyv iniciatívy. V súlade s usmerneniami Európskej komisie pre lepšiu právnu reguláciu sa v hodnotení skúma päť kritérií: účinnosť, efektívnosť, koherentnosť, pridaná hodnota pre EÚ a relevantnosť. **Zistenia poskytnú informácie o budúcnosti značky „Európske dedičstvo“, čím sa zabezpečí, že zostane nástrojom na zachovanie a zdôraznenie spoločných európskych dejín a hodnôt, zatiaľ čo získané skúsenosti pomôžu zdokonaliť iniciatívu na jej ďalšiu fázu po roku 2025**.

Z hodnotenia vyplýva, že sa dosiahol významný pokrok, najmä pri zviditeľňovaní lokalít a zvyšovaní ich európskeho významu. Značka „Európske dedičstvo“ sa dobre zlúčila s ostatnými iniciatívami EÚ v oblasti kultúrneho dedičstva, a to aj napriek problémom pri určovaní európskej identity. Značka posilnila siete medzi lokalitami kultúrneho dedičstva, čím umožnila spoluprácu a výmenu poznatkov, ktoré by sa nedali dosiahnuť samotným vnútroštátnym úsilím. Takisto uľahčila prístup lokalít k finančným prostriedkom EÚ.

Značka „Európske dedičstvo“ sa prispôsobila prioritám EÚ, ako sú udržateľnosť, digitálne inovácie a inklúzia. Dosiahol sa pokrok v oblasti zlepšovania prístupnosti a rodovej rovnosti, hoci vykonávanie sa pri jednotlivých lokalitách líšilo. V hodnotení sa zdôrazňuje potreba jasnejších usmernení a praktických nástrojov pre lokality na lepšie začlenenie európskeho rozmeru. Vonkajšie faktory, napríklad pandémia COVID-19, iniciatívu narušili, ale zároveň podporili inovácie, najmä prostredníctvom digitálneho zapojenia.

2. Stav vývoja akcie

V rokoch 2018 až 2024 sa značka „Európske dedičstvo“ výrazne rozšírila a počet lokalít s touto značkou v roku 2024 dosiahol 67. Vďaka tomuto nárastu, najmä v strednej a vo východnej Európe, sa značka stala inkluzívnejšia a zdôraznila sa širšia škála európskych dejín a identít. Zvýšila sa aj rozmanitosť uznaných lokalít kultúrneho dedičstva vrátane podmorských archeologických lokalít, ako sú Azory, a nehmotného kultúrneho dedičstva, ako je Zdravljica, ktorá predstavuje Európsku jar národov. Nadnárodné projekty ako Cisterscapes, ktoré zahŕňali viacero krajín, odrážali prepojenejší prístup k európskemu dedičstvu. Posilnilo sa zapojenie do vzdelávania a informovanie verejnosti, pričom mnohé lokality vypracovali programy zamerané na témy ako demokracia a kultúrna rozmanitosť. Napríklad fínsky kampus Seminaarinmäki ročne zapojil viac ako 8 000 študentov, zatiaľ čo v Taliansku sa vo Ventotene konali semináre o európskom federalizme. Pandémia COVID-19 narušila fyzické podujatia, ale urýchlila prechod na digitálne nástroje. Mnohé lokality prešli na online prehliadky a virtuálne workshopy, čím si zachovali zapojenie verejnosti a čo zároveň predstavovalo výzvu v oblasti prístupnosti a osobného kontaktu. Založením úradu pre značku „Európske dedičstvo“ (European Heritage Label Bureau) v roku 2023 sa formalizovala sieť lokalít so značkou „Európske dedičstvo“ na účely podnecovania spolupráce, výmeny najlepších postupov a podpory menších lokalít. Táto štruktúra zlepšila komunikáciu, budovanie kapacít a spoločnú identitu lokalít, zatiaľ čo iniciatívy ako Dni európskeho dedičstva podporili spoločné vzdelávacie a kultúrne programy.

3. Zistenia vyplývajúce z hodnotenia: Úspechy a výzvy

Hodnotenie značky „Európske dedičstvo“ za obdobie 2018 – 2024 poskytlo cenné poznatky o účinnosti iniciatívy, výzvach a oblastiach, ktoré treba v budúcnosti zlepšiť. Hodnotenie sa zameralo na kľúčové kritériá, ako je účinnosť, efektívnosť, koherentnosť, pridaná hodnota pre EÚ a relevantnosť, pričom sa identifikovali úspechy, ako aj oblasti, ktoré si vyžadujú pozornosť s cieľom zvýšiť vplyv programu.

Účinnosť

Značka „Európske dedičstvo“ sa osvedčila vo viacerých kľúčových oblastiach, najmä pri zvyšovaní európskeho významu lokalít kultúrneho dedičstva. Viac ako 60 % skúmaných lokalít uviedlo, že po získaní značky sa zvýšil počet návštevníkov, čo viedlo aj k väčšiemu zapojeniu miestnej komunity a širšiemu uznaniu európskeho významu. Značka pomohla posilniť miestny cestovný ruch a prispela k miestnej ekonomike. Okrem toho mala značka „Európske dedičstvo“ pozitívny vzdelávací vplyv, keďže mnohé lokality ponúkali inovatívne programy, ktoré prostredníctvom workshopov, seminárov a digitálnych nástrojov, ako sú virtuálne prehliadky a multimediálne prezentácie, oboznamovali návštevníkov, najmä mladšie generácie, so spoločnými európskymi dejinami a hodnotami. Vyskytli sa však aj výzvy. Ukázalo sa, že pre mnohé lokality je ťažké jasne určiť a preukázať pojem „európsky význam“. Tento problém sa prejavil najmä v prípadoch, keď sa miestne alebo regionálne dejiny prekrývali so širšími európskymi dejinami, čo sťažovalo vyjadrenie európskeho významu lokalít.

V hodnotení sa odporúča, aby Európska komisia poskytla jasnejšie usmernenia a príklady, ktoré pomôžu žiadateľom pochopiť, ako preukázať európsky význam. Navrhlo sa tiež, aby Komisia zvážila zavedenie dvojstupňového výberového procesu: jeden sa zameriava na

overovanie európskeho významu a druhý na hodnotenie návrhov projektov a operačných plánov. Týmto prístupom by sa zefektívnilo podávanie žiadostí a zabezpečil by sa výlučný výber lokalít s jasnou európskou väzbou.

Efektívnosť

Prevádzková efektívnosť značky „Európske dedičstvo“ bola vo všeobecnosti vysoká, ale v hodnotení sa poukázalo na oblasti, v ktorých by sa zlepšením mohla znížiť administratívna záťaž. Dvojstupňový výberový proces, ktorý zahŕňal predbežný výber na vnútroštátnej úrovni a výber na úrovni EÚ, sa do istej miery považoval za zbytočný, najmä ak lokality nespĺňali kritérium európskeho významu. Zjednodušením tohto procesu do jedného kroku by sa zvýšila efektívnosť znížením duplicity. Ako oblasť, ktorá si vyžaduje zlepšenie, bola okrem toho identifikovaná zložitosť administratívnych úloh vrátane požiadaviek na podávanie správ a monitorovanie lokalít. Systém monitorovania funguje skôr ako kontrola výkonnosti než ako komplexné hodnotenie, a preto sa požadovali jasnejšie usmernenia a spoločné ukazovatele pre hodnotenie lokalít. Okrem toho národné kvóty na predkladanie lokalít, ktoré obmedzujú každý členský štát na jednu lokalitu za rok výberu, boli spočiatku užitočné, ale s pribúdajúcim záujmom krajín sa stali obmedzujúcimi.

V hodnotení sa odporúčalo prehodnotiť tieto kvóty, aby sa prispôsobili rastúcemu počtu lokalít kultúrneho dedičstva, ktoré sa uchádzajú o uznanie, čím sa zabezpečí, že rozšírenie programu bude v súlade s jeho rastúcimi ambíciami.

Koherentnosť

Značka „Európske dedičstvo“ sa v rámci kultúrnej politiky EÚ odlišuje tým, že sa zameriava na symbolickú hodnotu lokalít kultúrneho dedičstva a ich úlohu pri podpore európskej identity a jednoty. Na rozdiel od iných programov EÚ, ako sú Svetové dedičstvo UNESCO alebo Dni európskeho kultúrneho dedičstva, ktoré sa zameriavajú na hmotné dedičstvo alebo zachovanie kultúry, značka „Európske dedičstvo“, zdôrazňuje historický a symbolický význam lokalít pri propagácii spoločných európskych hodnôt. Toto jedinečné zameranie posilňuje projekt integrácie EÚ a naratív o európskej jednote. Existujú však presahy s inými iniciatívami EÚ, ako sú kultúrne trasy Rady Európy, ktorých cieľom je tiež propagovať európske dedičstvo. Hoci sa značka „Európske dedičstvo“ zameriava na európsku integráciu, hodnotenie poukázalo na riziko roztrieštenosti kultúrnych programov EÚ.

Bolo navrhnuté, že by sa mohli vytvoriť silnejšie synergie medzi značkou „Európske dedičstvo“ a inými akciami EÚ, ako je Erasmus+ a program Európa pre občanov, aby sa podporila spolupráca medzi programami a maximalizoval vplyv značky. V hodnotení sa tiež uvádza, že značka „Európske dedičstvo“ by sa mohla lepšie zosúladiť s prioritami EÚ, ako je udržateľnosť a digitálne inovácie. Keďže EÚ čoraz viac uprednostňuje tieto oblasti, značka „Európske dedičstvo“ má príležitosť propagovať ekologické postupy v oblasti kultúrneho dedičstva a digitálnu prístupnosť. Lokality už prijímajú udržateľné postupy, ako sú energeticky účinné technológie a iniciatívy v oblasti udržateľného cestovného ruchu, ale toto úsilie je potrebné hlbšie integrovať do širšieho programu EÚ. V hodnotení sa takisto odporúča, aby sa značka „Európske dedičstvo“ viac integrovala do úsilia EÚ v oblasti kultúrnej diplomacie. Prezentáciou rozmanitého európskeho dedičstva na globálnej úrovni by značka „Európske dedičstvo“ mohla posilniť kultúrnu diplomaciu EÚ a propagovať európske hodnoty na celom svete.

Pridaná hodnota pre EÚ

Značka „Európske dedičstvo“ vytvorila celoeurópsku sieť lokalít kultúrneho dedičstva, ktoré majú spoločné ciele a podieľajú sa na spoločných činnostiach. Vytvorenie úradu pre značku „Európske dedičstvo“ v roku 2023 posilnilo tieto siete poskytovaním logistickej, finančnej a propagačnej podpory. Značka umožnila realizáciu spoločných projektov vrátane výstav, vzdelávacích programov a spoločných kultúrnych iniciatív, ktoré podporili cezhraničné partnerstvá a výmenu najlepších postupov.

Ďalšou kľúčovou pridanou hodnotou je prístup k finančným prostriedkom EÚ. Značka „Európske dedičstvo“ slúži ako značka dôveryhodnosti, vďaka ktorej sú lokality oprávnené na financovanie z programov ako Kreatívna Európa, Erasmus+ a CERV. To lokalitám umožnilo realizovať projekty týkajúce sa ochrany kultúry, zapojenia mládeže a medzikultúrneho dialógu. V hodnotení sa však poukázalo na to, že menšie lokality majú často problémy s prístupom k týmto finančným prostriedkom z dôvodu zložitých postupov podávania žiadostí a obmedzených administratívnych kapacít. Napriek úspechom značky „Európske dedičstvo“ na úrovni EÚ je jej viditeľnosť na vnútroštátnej úrovni stále obmedzená. Niektoré lokality uviedli, že značka „Európske dedičstvo“ nebola dostatočne propagovaná v rámci ich miestnych komunít a širšia verejnosť o jej význame nevedela. Na riešenie tohto problému sa v hodnotení odporúčalo začať kampane na zvyšovanie povedomia na vnútroštátnej úrovni s cieľom zviditeľniť lokality so značkou „Európske dedičstvo“ a iniciatívu celkovo.

Relevantnosť

Význam značky „Európske dedičstvo“ zostáva vysoký, najmä preto, že EÚ kladie čoraz väčší dôraz na udržateľnosť, digitálne inovácie a inkluzívnosť. Mnohé lokality so značkou „Európske dedičstvo“ integrovali udržateľnosť do svojich činností, prijali ekologické postupy a ekologické projekty, ktoré sú v súlade s environmentálnymi cieľmi EÚ. Zosúladenie značky „Európske dedičstvo“ s Novou európskou stratégiou pre kultúru ďalej posilňuje jej význam pri podpore sociálnej súdržnosti, hospodárskeho rozvoja a demokratickej angažovanosti. Digitálne inovácie sú ďalšou oblasťou, v ktorej značka „Európske dedičstvo“ preukázala svoj význam. Mnohé lokality využívajú digitálne platformy, ponúkajú virtuálne prehliadky a online zdroje, ktoré umožňujú zapojiť širšie publikum. Existujú však rozdiely v tom, nakoľko úspešne sa v lokalitách zaviedli digitálne nástroje, pričom menšie lokality čelia väčším problémom. V hodnotení sa odporúča, aby Komisia naďalej podporovala lokality pri vývoji digitálnych zdrojov a zabezpečila, aby boli tieto nástroje prístupné pre všetky skupiny používateľov vrátane osôb so zdravotným postihnutím. Značka „Európske dedičstvo“ má aj naďalej veľký význam pri podpore sociálnej súdržnosti a začlenenia, najmä v Európe, ktorá čelí výzvam, ako je migrácia a diskriminácia. Lokality, ktoré do svojich programov zaraďujú sociálne začlenenie, uvádzajú pozitívne výsledky pri oslovovaní nedostatočne zastúpených skupín a podpore medzikultúrneho dialógu.

V hodnotení sa však konštatovalo, že vykonávanie opatrení na podporu inkluzívnosti sa v jednotlivých lokalitách značne líšilo, a odporučilo sa, aby Komisia podporovala programy zamerané na inkluzívnosť a sociálnu súdržnosť v celej sieti.

4. Závery a získané poznatky

V hodnotení značky „Európske dedičstvo“ za obdobie 2018 – 2024 sa poukázalo na úspechy aj výzvy a ponúkli sa kľúčové ponaučenia do budúcnosti. Zistenia budú usmerňovať značku

„Európske dedičstvo“ v jej ďalšej fáze a zabezpečia jej ďalší úspech a význam v meniacom sa kultúrnom a politickom prostredí.

Posilnenie kritéria európskeho významu: Hlavným záverom hodnotenia bola výzva pri definovaní „európskeho významu“. Hoci značka „Európske dedičstvo“ účinne vyzdvihla lokality kultúrneho dedičstva, ktoré reprezentujú európske hodnoty, mnohé lokality mali problémy jasne preukázať, ako ich dedičstvo súvisí so širším európskym naratívom. V hodnotení sa odporúča jasnejšie usmernenie pre žiadateľov a národných koordinátorov vrátane praktických príkladov a seminárov. Kľúčovým odporúčaním bolo zaviesť dvojstupňový výberový proces: v prvej etape by sa posudzoval európsky význam, čím by sa zabezpečilo, že do druhej etapy, ktorá by sa zameriavala na návrhy projektov alebo prevádzkové plány, by postúpili len lokality s jasnou európskou väzbou.

Zlepšenie digitálnej komunikácie a prístupnosti: V hodnotení sa tiež zdôraznil rastúci význam digitálnej komunikácie, najmä pre mladšie, technicky zdatné publikum. Pandémia COVID-19 urýchlila prechod na digitálne platformy, zavádzanie digitálnych nástrojov však bolo v jednotlivých lokalitách nerovnomerné. Niektoré lokality úspešne vytvorili vysokokvalitné digitálne zážitky, zatiaľ čo iným chýbali zdroje. V hodnotení sa Európska komisia vyzvala, aby podporovala vytváranie inkluzívneho a prístupného digitálneho obsahu vrátane programov odbornej prípravy pre správcov lokalít a možností financovania digitálnych nástrojov. Kľúčovým odporúčaním bolo zabezpečiť, aby boli digitálne zdroje prístupné pre všetky skupiny používateľov vrátane osôb so zdravotným postihnutím.

Podpora menších lokalít a zabezpečenie rovnosti: Ďalším kritickým zistením bola nerovnováha medzi väčšími a menšími lokalitami, najmä vo vidieckych oblastiach, ktoré často čelia finančným a administratívnym problémom. V hodnotení sa navrhli programy budovania kapacít a mentorské programy na podporu menších lokalít, ktoré by im pomohli zlepšiť ich činnosť a zviditeľniť sa. Nerovnomerné rozdelenie lokalít so značkou „Európske dedičstvo“, keď väčšie krajiny majú viac lokalít, poukázalo na potrebu cielenejšieho úsilia s cieľom zabezpečiť, aby sa všetky členské štáty EÚ, najmä tie s menšími zdrojmi, mohli v plnej miere zapojiť.

Zlepšenie mechanizmov spätnej väzby a výberového procesu: V hodnotení sa zistilo, že súčasné mechanizmy spätnej väzby sú neúčinné, najmä v prípade neúspešných žiadateľov. Mnohé lokality uvádzali, že dostávajú obmedzenú alebo nedostatočnú spätnú väzbu, čo sťažuje zlepšovanie budúcich žiadostí. V hodnotení sa odporúčalo poskytovať podrobnejšiu, individualizovanú spätnú väzbu, ktorá by pomohla lokalitám lepšie pochopiť ich nedostatky a zlepšiť ich návrhy. Okrem toho by dvojstupňový výberový proces mohol pomôcť zvýšiť efektívnosť a kvalitu výberového procesu.

Udržateľnosť a budúci rast: Vzhľadom na rastúci počet lokalít so značkou „Európske dedičstvo“ sa v hodnotení zdôraznila potreba udržateľnejšieho rámca na riadenie rozširujúcej sa siete. Zjednodušenie štruktúry riadenia a zabezpečenie primeraných zdrojov sa považovali za kľúčové v záujme dlhodobého úspechu. Právny rámec by sa tiež mohol upraviť tak, aby umožňoval väčšiu flexibilitu pri výbere lokalít a zrušil pravidlo jednej lokality na krajinu, čo by podnietilo na účasť viac členských štátov. V hodnotení sa tiež odporúčali prísnejšie monitorovacie mechanizmy na sledovanie dlhodobého vplyvu iniciatívy.

Synergie s inými programami EÚ: V hodnotení sa zistili možnosti väčšej synergie s inými programami EÚ, ako sú Kreatívna Európa, Erasmus+ a program Európa pre občanov. Užším zosúladením značky „Európske dedičstvo“ s týmito iniciatívami by Európska komisia mohla vytvoriť jednotnú stratégiu na podporu európskeho kultúrneho dedičstva a posilnenie

prepojenia medzi lokalitami kultúrneho dedičstva a širšími kultúrnymi, vzdelávacími a sociálnymi iniciatívami v celej EÚ.

Na záver možno konštatovať, že hodnotenie značky „Európske dedičstvo“ poskytuje zásadné informácie o pokroku a potenciáli programu. Hoci značka „Európske dedičstvo“ dosiahla významný pokrok pri zviditeľňovaní európskeho dedičstva a podpore medzikultúrneho dialógu, stále pretrvávajú výzvy v oblasti určovania európskeho významu, digitálnej komunikácie a rovnosti v rámci celej siete. Zdokonalením výberového procesu, zlepšením digitálnych nástrojov a podporou menších lokalít môže značka „Európske dedičstvo“ naďalej prosperovať a zohrávať kľúčovú úlohu pri zachovávaní a podpore spoločného európskeho dedičstva a hodnôt.